

PARTNERSKABSREJSE TIL BANGLADESH

Oktober-november 2017

Rejsende til Bangladesh i 2017:
Charlotte Wagner Santos Petersen
Lis Rasmussen Kazal

1. Situationen i Bangladesh	3
2. Generelt om rejsen	3
3. Kalender for besøg	4
4. RULFAO.....	5
<i>Program</i>	6
<i>Dag 1 hos RULFAO: Møde med LRAC og Farmer's Group i Badhair UP</i>	6
<i>Dag 2 hos RULFAO: Møde med RULFAO's medarbejdergruppe i Thanapara.....</i>	9
<i>Dag 3 hos RULFAO: Møde med tre Farmer's Groups (AFLYST).....</i>	12
<i>Dag 4 hos RULFAO: Møde med GRC i Talondo og lille GRC i Pachondor.....</i>	12
<i>Opsummering, konklusion og anbefalinger.....</i>	15
5. SOVA.....	16
<i>Program</i>	17
<i>Dag 1 hos SOVA: Møde med kvindegrupperne Mekla og Borsha (25/10).....</i>	18
<i>Dag 2 hos SOVA: Møde med grupper i Choto og Boro Jamalpur (26/10).....</i>	19
<i>Dag 3 hos SOVA: Medarbejdermøde og besøg hos gruppe i Jamalgachi (27/10).....</i>	19
<i>Opsummering, konklusioner og anbefalinger</i>	22
6. PLEAD.....	23
<i>Program</i>	24
<i>Dag 1 hos PLEAD i Koyra</i>	24
<i>Dag 2 hos PLEAD: Landsbybesøg i Dumuria.....</i>	26
<i>Dag 3 hos PLEAD: Workshop i Khulna.....</i>	29
<i>Dag 4 hos PLEAD: Medarbejdermøde i Khulna (1/11)</i>	30
<i>Dag 5 hos PLEAD: Møde med advokaterne.....</i>	34
<i>Opsummering, konklusioner og anbefalinger</i>	34
7. Net to Rights.....	35
<i>Møde med GRC, Thanapara (23/10).....</i>	36
<i>EC-møde (bestyrelsesmøde) i Khulna.....</i>	38

1. Situationen i Bangladesh

Regntiden i 2017 har været præget af store oversvømmelser. Så størstedelen af seneste høst gik tabt. Oveni dette kæmper regeringen med at håndtere situationen med mindst 600.000 Rohingya flygtninge fra Myanmar. Mens vi var på partnerskabsrejse oplevede vi et frygteligt uvejr, der i løbet af en dag, satte flere steder under vand, samtidig med at en voldsom blæst lagde en del af kornet ned i vandet. Vi kunne konstatere i det område, vi selv kørte rundt i et par dage efter, at hver eneste mark havde et område, hvor korn var blæst ned i vandet, så det forventes at 30-40% af denne høst også går tabt.

Ellers er den politiske situation i landet forholdsvis stabil. Regeringen er stadig meget opmærksom på sikkerhedssituationen og optrævler islamiske ekstreme grupper. Vi fik selv eksempler på, hvor højt de vægter udlændinges sikkerhed. Da vi landede i Rajshahi lufthavn blev vi modtaget af repræsentanter for det lokale sikkerhedspoliti, der skulle vide, hvor vi skulle bo. Og under vores første besøg havde vi politi ekskorte på i landsbyerne.

2. Generelt om rejsen

Forud for rejsen havde jeg, Charlotte, udover deltagelse i Bangladesh-udvalgets møder, også mødtes et par gange med Lis, som delte ud af hendes mangeårige personlige erfaring med selve landet og Svalernes arbejde, men også hendes store viden om landets politiske historie og sociale forhold. Inden jeg stiftede bekendtskab med Svalerne har mit kendskab til Bangladesh været forholdsvis begrænset og Lis' beretninger derfor udgjort nogle af mine første indtryk af landet.

Det har særligt været spændende at opleve livet på landet, da meget af Svalernes arbejde i Bangladesh foregår meget langt fra de større byer. Man kommer "off the beaten track" næsten lige så snart man bevæger sig uden for Dhaka. Når jeg har forsøgt at forklare bekendte derhjemme om, hvordan Bangladesh er anderledes end nabolandene, fx Indien og Pakistan, er det svært ikke at ty til sammenligningerne med nabolandene. Det ville dog være synd at påstå, at Bangladesh ikke adskiller sig betragteligt fra sine naboer eller at landet ikke er andet end et patchwork af oplevelser, som man også kan finde i resten af den sydasiatiske region. For det er tydeligt at landet alligevel er helt sin egen. Under den første uge sammen med RULFAO blev det for eksempel tydeligt, at for at forstå mange af de problematikker, som bl.a. de jordløse står over for i dag og baggrunden for RULFAO's langvarige arbejde, er det vigtigt at forstå Bangladesh' unikke politiske historie, som Lis havde indført mig i, inden vi tog hjemmefra.

Som vi har skrevet i vores blog kan man forberede sig på meget, men at forestille sig at en optagelsesprøve til ingeniørakademiet i Khulna ville vende op og ned på vores rejse. Det var svært at forudse. Men heldigvis har vi nogle meget fleksible partnere i

Bangladesh, som er vant til at skulle lave plan B og sommetider også plan C. Så det lykkedes at vende hele programmet om, så alt kunne nås alligevel, selvom Lis havde nogle bekymrede dage, før det faldt på plads. Vi kan ikke forebygge alt, men det vil helt klart lette tingene, hvis vi senest i midten af august har rejsetidspunkter og rejseplan klar og kommunikerer dette videre til vores partnere med besked om, hvad vi behøver forudgående hjælp til.

En anden ting vi ikke kunne forudse var, at Charlotte fik afslag på visum til Indien, hvilket medførte at Lis tog besøgte SOVA alene. Charlotte brugte de dage, hvor Lis var i SOVA til at skrive og suge til sig i landsbyen Thanapara..

Vi har en god ressource base i Bangladesh. En af mine venner stillede en bil til rådighed til at køre mig i lufthavnen for at hente Charlotte, et kunstnerpar, som er venner af Svalerne viste gæstfrihed, så vi kørte direkte til deres hjem 15 minutter fra lufthavnen og opholdt os der resten af dagen og om natten, hvorefter vi kørte til indenrigslufthavnen for at tage videre. På den måde kan man tage videre på rejsen dagen efter ankomsten og alligevel være udhvilet.

Jeg fik hjælp fra min svoger til at købe flybilletter, lige som han kom og fulgte Charlotte i lufthavnen, da hun skulle afsted ud på aftenen og alle frarådede mig at tage med ud og køre alene tilbage gennem byen med taxa og ligeledes, at Charlotte kørte alene ud til lufthavnen. Det giver anledning til overvejelse af, at tage imod den slags hjælp generelt. Tidligere har vi brugt et par dage i hovedstaden i starten af rejsen på at ordne disse praktiske ting. I betragtning af at de fleste potentielle partnerskabsrejsende har problemer med at afsætte lang tid til rejserne, kunne det være en god ide at gøre brug af den slags hjælp, selvom det eventuelt skulle betyde vederlag i lighed med tolkebistand.

I afsnittet om SOVA har vi medtaget en detaljeret beretning af bureaukratiet omkring krydsning af grænsen mellem Bangladesh og Indien over land fordi det viste sig svært at få ordentligt besked på forhånd om hvordan det foregik. Det vil forhåbentligt gøre det nemmere at planlægge næste års rejse.

3. Kalender for besøg

Dato	Sted	Aktivitet
16. oktober	Ankomst til Bangladesh	
17. oktober	Dhaka til Thanapara	
18. oktober	Thanapara	Møde med Net to Rights
19. oktober	RULFAO	Møde med Farmer's Group og LRAC
20. oktober	RULFAO	Møde med RULFAOs medarbejdere
21. oktober	RULFAO	Landsbybesøg (aflyst pga. uvejr)
22. oktober	RULFAO	Møde med LRAC og Farmer's Group
23. oktober	Thanapara	Skruvedag + Møde med GRC
24. oktober	Thanapara til Vestbengalen	
25. oktober	SOVA	Landsbybesøg i Shihis og Sutipukur
26. oktober	SOVA	Landsbybesøg i Choto og Boro Jamalpur
27. oktober	SOVA	Medarbejdermøde og landsbybesøg Jamalgachi
28. oktober	Vestbengalen til Khulna	

29. oktober	PLEAD	Landsbybesøg
30. oktober	PLEAD	Landsbybesøg
31. oktober	PLEAD	Workshop om PLEADs fremtid
1. november	PLEAD	Møde med medarbejdergruppe
2. november	Khulna	Bestyrelsesmøde i Net to Rights og Møde med PLEADs advokater
3. november	Khulna til Dhaka	
4. november	Dhaka	Skrivedag
5. november	Afgang fra Dhaka	

4. RULFAO

Rural Underprivileged and Landless Farmer's Organisation (RULFAO) blev dannet umiddelbart efter Bangladesh' selvstændighed i 1971. De har helt fra starten arbejdet med at organisere og støtte jordløse med at få opfyldt deres rettigheder vedrørende brugsret til offentlig jord. I 1987 blev de registreret til at modtage støtte fra udlandet. Siden har de i perioder sideløbende arbejdet med undervisning, indkomstskabende aktiviteter, sundhed og sanitet, retshjælp samt hjælp til social opbygning og "empowerment". RULFAO anser alle de aktiviteter, der forbedrer forholdene for de fattigste, som en relevant opgave for organisationen.

I Bangladesh udgør jordløse bønder og småbønder mindst 55 % af befolkningen. Ifølge loven er de berettigede til at få brugsret til det såkaldte *khushland* og *khush water body*, som er den næringsrige jord, der dukker frem efter oversvømmelser, når floderne ændrer deres løb eller i tørtiden når vandfladen i en sø skrumper ind. Ofte går de jordløse dog glip af denne ret, da jorden bliver taget i brug af mere magtfulde og ressourcestærke personer og grupper. Svalerne har tidligere støttet RULFAO-projekter, der mobiliserer jordløse familier, for at oplyse dem om deres rettigheder og om, hvordan de skal gøre krav på det nye land.

RULFAO har oprettet støttegrupper i landsbyerne, som kalder sig for "*Farmer's Groups*" eller "*Farmer's Clubs*". Disse grupper får optræning gennem RULFAO, så de kan støtte hinanden og andre i processen med at få lejekontrakter på den jord, de bor på, eller lejer til landbrug eller fiskeri. Grupperne mødes hver 14. dag og RULFAOs medarbejdere deltager i disse møder. På unions niveau (en union er den mindste administrative enhed i Bangladesh) har RULFAO etableret en støttegruppe kaldet "*Land Rights Advocacy Committee*" (LRAC) bestående af politikere,

journalister, medlemmer af lokalregeringen og andre folk fra lokalområdet, som har indsigt i lovgivning og procedurer. Komiteen skal støtte de jordløse i deres forhandlinger med den officielle komité, der behandler ansøgninger om brugsret til jorden.

Svalerne bevilgede i 2012 tre-årig støtte til RULFAO til dette arbejde, og har netop forlænget bevillingen til juni 2019, så de kan fortsætte deres arbejde med at hjælpe de jordløse til at få adgang til khashland.

Under dette partnerskabsbesøg i 2017 var det planlagt, at vi skulle mødes med en række forskellige Farmer's Groups og LRAC'er fra forskellige områder samt mødes med RULFAO's medarbejder-gruppe. Vi havde på forhånd bedt om at få lov til at besøge nogle nye landsbyer og grupper end vi tidligere har besøgt de forhenværende år. RULFAO arbejder i områder omkring den større by Rajshahi, som er Bangladesh' femte største by. Vi havde base i Thanapara hos Thanapara Swallows Development Society, hvorfra vi dagligt tog ud på besøg.

Program

Dag	Dato	Aktivitet
Dag 1	19. oktober	Landsbybesøg: Møde med LRAC og Farmer's Group
Dag 2	20. oktober	Medarbejdermøde i Thanapara
Dag 3	21. oktober	Landsbybesøg (aflyst pga. uvejr)
Dag 4	22. oktober	Landsbybesøg: Møde med LRAC og Farmer's Group

Dag 1 hos RULFAO: Møde med LRAC og Farmer's Group i Badhair UP

Møde med LRAC, Badhair UP hall room

Da vi ankom til lokalregeringens (Union Parishads) forsamlingshus startede besøget med at formanden for lokalregeringen holdt en forsnak med os sammen med sin sekretær på sit kontor. Sammen med os havde vi lederen af RULFAO, Afzal, samt Shahid fra PUP med som tolk. Formanden gjorde rede for, hvad han så som nogle af problemerne i unionen. Han forklarede, at en tredjedel af befolkningen i hans union er adivasier(stammefolk) og at størstedelen af arbejderne i unionen er beskæftiget i landbruget. Generelt er der problemer med alkohol og narkotika. Han forklarede desuden, hvordan landbrugsarbejde er sæsonpræget, så arbejderne har for det meste af tiden ikke arbejde. Der er mange NGO'er, der gerne giver lån, men det er ikke noget, der hjælper de jordløse i den situation, de står i. Det ville derfor være godt, hvis landbrugsarbejderne bliver sat i gang med nogle aktiviteter. Han henvendte sig til RULFAO og bad dem om at overveje, om de kunne arbejde med domestic violence i hans union, for der er mange problemer med det. Dette kunne bl.a. være oplysningsarbejde.

Herefter fortsatte vi til mødet med selve LRAC'en. Mødet startede med at Afzal holdt et oplæg for baggrunden for at oprette LRAC. Han fortalte blandt andet, at området er udsat for voldsom korrupsion og at mange jordløse ikke kender til deres rettigheder. Herefter holdt vi en kort introduktionsrunde, hvor vi og alle medlemmerne af LRAC'en præsenterede sig selv og deres arbejde. Efter introduktionsrunden spurgte

vi ind til, hvad LRAC'en så som nogle af de udfordringer, de arbejder med. Én forklarede, at nogle af de problemer, de støder på i deres arbejde, er, at dele af regeringens retningslinjer omkring ejerbeviser (brugsbeviser) er problematiske, fordi der ikke findes et centralt register over ejerbeviser, som går langt tilbage i tiden. Derfor har de nogle gange svært ved at hjælpe folk med at få deres rettigheder, fordi de kan komme ud for, at både den jordløse og en andre mere privilegerede personer har brugsrettigheder til samme jord, men at der ikke findes nogen registre til at be- eller afkræfte påstandene. Én anden siger, at myndighederne ikke kan give permanente løsninger til folk, da indflydelsesrige lokale personer er i besiddelse af falske papirer på jorden. Derfor kan de tit kun hjælpe de jordløse midlertidigt. Hvis regeringen tager khashland fra de rige og giver til de jordløse, ville det være en stor hjælp.

Herefter spurgte vi ind til, hvordan LRAC'en arbejder sammen med Farmer's Group og den kontakt som de to grupper har. LRAC-medlemmerne fortalte at de jordløse henvender sig vedr. hjælp til at få ejerbeviser. Hvis LRAC'en ikke kan hjælpe, så henter de hjælp hos unionsformanden og også fra retten. Denne LRAC holder møde hver anden måned, og her kommer de jordløse af og til også med deres problemer. Efterfølgende besøger de også de Farmers Groups, som har henvendt sig med deres problemer, for at følge op på dem. Udover at hjælpe de jordløse med de konkrete problemer de bringer op, diskuterer de også landsbrugsproduktion og produktionsformer med gruppen med henblik på at oplyse og vejlede dem.

Mødet med denne LRAC blev afholdt i den lokale union councils mødesal, hvor vi sad på et podium og folk sad på stolerækker foran. Umiddelbart syntes vi ikke, at mødet var så velfungerende. Der var kun få, der udtalte sig, hvilket undrede os, da det var nogle veluddannede mennesker. Bagefter fik vi forklaret, at det ikke var et regulært møde, som vi havde overværet, men at det var en speciel situation. Vi kunne efterfølgende forstå, at der var mange udenforstående (ikke LRAC-medlemmer) til stede i mødelokalet som også blandede sig i diskussionen med inputs, der ikke var så relevante. De forklarede, at deres regulære møder var lukkede og at dynamikken derfor var meget anderledes. Ved næste partnerskabsbesøg kunne vi overveje at deltage i et almindeligt, planlagt møde, for at få en fornemmelse af, hvordan det fungerer normalt.

Møde med Farmer's Group, Jumarpara

Efter en kort te- og frokostpause kørte vi sammen med Afzal og Shahid til Jumarpara, hvor vi skulle mødes med en Farmer's Group.

I denne landsby, var der både en mande- og en kvindegruppe, og det er en mand, der er formand for begge grupperne. Vi mødtes med kvindegruppen, som normalt har 20 medlemmer, men denne dag var kun otte tilstede. Kvindegruppen er en adivasi-gruppe. Samme dag i landsbyen var der en fodboldturnering for adivasier i gang, som var en større begivenhed for landsbybeboerne og noget som alle gik meget op i. Derfor havde de også bedt os om at komme tidlige, da de gerne vil hen og se de sidste fodboldkampe om eftermiddagen.

Møde med Farmers Group (kvindegruppen) i Jumarpara

Vi spurgte ind til hvor gammel denne Farmers Group var, men de kunne ikke helt præcist sætte tal på, men det var muligvis 3 år. De fortalte, at de havde dannet gruppen fordi de mente, at de kunne komme længere, hvis de gjorde det i fællesskab. Generelt fortalte de, at de i kvindegruppen diskuterer børnenes opdragelse og uddannelse. Gruppen syntes ikke, at de var kommet så langt endnu. Nogle af de kvindelige medlemmer bor på jord, som de selv ejer og har papir på, mens andre bor på khasland. Dog er det ikke alle, der har fået deres beviser. I øjeblikket giver regeringen ikke lease på khas-jord.

Vi spurgte herefter lidt ind til, hvilke aktiviteter de har. Mande- og kvindegruppen har i fællesskab lejet en stor fiskedam, hvor de fisker fra. Kvinderne sparer penge og ris op hver uge, og pengene opbevares af kasseren. Vi spurgte om, det ikke var risikabelt? Formanden svarede, at det ikke drejede sig om så mange penge. De har endnu ikke brugt pengene, men vil tage stilling til hvordan de kunne bruges, når opsparingen var lidt større.

Man kan diskutere med RULFAO, om det var en god idé at holde et møde med gruppen i denne landsby, når de var så involverede i fodboldturneringen. Dog ved vi ikke, om de på forhånd vidste at dette ville finde sted eller om gruppen bare havde sagt ja til at møde med os. Derudover var det lidt ærgerligt, at alle kvinder ikke var til stede og der var lidt uro i gruppen. Samtidig var det lidt svært at få noget ud af kvinderne, så mødet blev afkortet og det var lidt kaotisk. På den anden side kan man sige, at vi fik indblik i det sociale liv i landsbyen. Vi blev inviteret med til fodboldturneringen, hvor vi på opfordring så tyve minutter af 1. halvleg, og man kunne klart fornemme, at dette var noget, som hele byen var samlet om i fællesskab. Der var mange tilskuere, og der blev lavet og solgt mad, søde sager og snacks.

Fodboldturnering i landsbyen Jumarpara

Dag 2 hos RULFAO: Møde med RULFAO's medarbejdergruppe i Thanapara

På anden-dagen hos RULFAO havde vi et møde med organisationens medarbejdergruppe. Til stede var lederen Afzal, koordinatoren Yasin, feltarbejderen Subash, og deres nye Development Worker for Domestic Violence, Sahara. På dette møde havde vi planlagt at tale om RULFAO's arbejde med deres Farmers Groups, LRAC'erne og deres Domestic Violence-program, som hører under Net to Rights.

1. Farmer's Groups

Subash startede med at forklare lidt om RULFAOs arbejde med Farmer's Groups. Der er i alt 22 Farmer's Groups og der er 440 medlemmer. Ud af de 22 grupper, er der tre, der er involveret i fiskeri, to i landbrug, to i kvægavl og tre i gedeavl. Af alle grupperne, er syv af dem muslimske grupper, mens de resterende 15 er adivasis.

Subash besøger hver gruppe hver 14. dag og der er som udgangspunkt ikke nogen fastlagt dagsorden, da den bliver fastlagt på selve mødet. De diskuterer bl.a. gruppernes opsparing ('a handful of rice', hvor de gemmer én kop ris hver gang de laver mad. Risen samler de når de mødes hver 14. Dag, og så sælger risen, når prisen er højst). Vi spurgte ind til, hvordan forbindelserne var mellem Farmer's Groups og LRAC. Subash forklarede, at nogle gange beder medlemmer i en Farmer's Group medlemmerne i LRAC, om at komme til deres møder. Dette var ikke helt hvad LRAC'en vi besøgte forklarede (her sagde de, at de besøger Farmer's Groups på eget initiativ), men det kan selvfølgelig være, at det fungerer forskelligt i de forskellige unions. Subash forklarede, at nogle af LRAC medlemmer også er medlemmer af lokalregeringen, så derfor har de en interesse i at gøre sig godt blandt de jordløse i de forskellige Farmer's Groups, og derfor kan det være, at de dukker op til deres møder på eget initiativ nogle gange. Generelt er kommunikationen mellem LRAC og

Farmer's Group ikke helt tilfredsstillende endnu, men den er etableret og der arbejdes på at forbedre den.

Vi spurgte, om det ikke kan være risikabelt, at det er et af medlemmerne, der opbevarer den fælles opsparing og at den ikke er i banken. Subash forklarede, at det ikke rigtigt kunne være anderledes, da der skal et vist beløb til at man kan sætte pengene i banken og lave en formel opsparing. Gruppens kasserer holder i stedet regnskab med de opsparede penge og ris. Gruppen låner nogle gange enkelte medlemmer penge, og dette kan bl.a. forklare, hvorfor der ikke er så mange penge i opsparingen hos den Farmer's Group vi besøgte i Jumarpara. RULFAO er ikke involveret i selve opsparingsprocessen, men de giver rådgivning, hvis der er brug for det.

RULFAO's formål med at arbejde med grupperne, er at fortælle dem om deres muligheder og rettigheder og motivere dem til forskellige aktiviteter. De er ikke nået i mål endnu, men de er godt på vej. Vi spurgte ind til, hvordan mandegrupperne reagerer, når der bliver talt om kvinders rettigheder, og Subash forklarer at dette generelt ikke er noget problem i adivasi-grupperne, men i de muslimske grupper, kan der godt være lidt problemer med det.

Subash har oplevet, at folk fra området henvender sig til ham for at spørge, om RULFAO også kan oprette en Farmer's Group i deres område, men RULFAO er desværre nødt til at sige, at de ikke har ressourcer og tid. Hvis de dog har konkrete problemer, så hjælper de dem alligevel.

Vi spurgte til slut, hvor lang tid, Subash tænker, at de forskellige Farmer's Groups ska have hjælp fra RULFAO for til sidst at blive selvhjulpne. Hertil svarer Subash 10-12 år, hvilket Yasin og Afzal virker lidt uenige i. Subash forklarer at uden en person til at udvikle gruppen, kan det være lidt vanskeligt at gøre grupperne bæredygtige. Der er stadig et stykke vej, men der arbejdes på det.

2. LRAC

Herefter gik vi videre til at snakke om RULFAO's arbejde med LRAC'erne. Vi startede med en kort evaluering af gårsdagens møde, som vi begge havde syntes var lidt tyndt. Yasin forklarede, at normalt går møderne godt, men at i går var en speciel situation, da der var flere til stede som ikke er medlem af LRAC'en og at dette ændrede gruppedynamikken. Normalt deltager de fleste i diskussionerne, også kvinderne. Yasin forklarede, at halvdelen af LRAC-medlemmerne samtidig er medlem af Union Council, og at de derfor har derfor interesse i at holde sig gode venner med vælgerne. Derfor besøger LRAC-medlemmerne tit Farmer's Groups. Der er 13 komitéer (udvalg) under union council, et beskæftiger sig med fødevarer sikkerhed. En LRAC samarbejder med de komitéer.

Lis spurgte in til den gruppe, som hun var med til at besøge sidste år, som var meget aggressive. Har RULFAO kunne se nogen fremgang med denne gruppe siden sidst? Det går bedre med gruppen, og det er blevet besluttet at ingen må komme fuld til møderne mere.

LRAC har som lovet på mødet sidste år hjulpet seks medlemmer til at få et VCD-card, hvor man kan få en ration ris. Herudover, er der en del arbejde med at oplære de

nye medlemmer af LRAC, da der har været valg til Union Council for ét år siden, så mange af medlemmerne i LRAC er nye. RULFAO har fået de andre medlemmer i LRAC til at oplære de nye.

Vi kan i fremtiden overveje at spørge ind til, hvilke løsninger der er for at gøre LRAC'en mere bæredygtig. Hver gang der er valg til Union Council bliver en stor del af medlemmerne skiftet ud, og der er derfor meget arbejde der starter forfra med oplæring.

3. Domestic Violence program (Net to Rights)

Det sidste punkt på mødet med medarbejdergruppen var en evaluering af RULFAO's arbejde med deres Domestic Violence program, som hører under Net to Rights. Her fik vi talt med RULFAOs nye programmedarbejder, Sahara.

Sahara fortalte, at de sommetider tager de diskussionen om 'domestic violence' op i Farmer's Groups og de tager fat i lokale sager, hvis der er noget, der skal vendes. Sahara fortæller, at det har været nødvendigt at reorganisere deres GRC, fordi 3-4 medlemmer ikke længere følte, at de kunne bidrage til gruppens arbejde og at 10-12 af Union Council-medlemmerne var blevet udskiftet. De planlægger at afholde et træningsseminar for GRC i denne måned, så de nye medlemmer også kan læres op. Hun fortalte, at der er positiv stemning omkring opstarten, og at hun har fået et godt forhold til GRC-medlemmerne. Hun har allerede snakket med dem om, at dette program kun kører i et år. Dette er de selvfølgelig ikke så glade for at høre, da de siger, at de behøver mere tid.

Sahara fortalte også om et par case studies, bl.a. om en skilsmissesag, hvor pigen var under 18, men hvor hun var gravid. Så de har ikke forlangt at de bliver skilt. Efter denne sag har de holdt et community meeting for folk i landsbyen, hvor beboerne havde sagt, at de gerne vil arbejde imod børneægteskaber lokalt.

Vi spurgte ind til, hvordan RULFAO, så GRC'ernes bæredygtighed. De sagde, at alle har hinandens kontaktoplysninger. De tror godt, at de kunne fortsætte med at holde møde i GRC i fremtiden, men måske med længere interval mellem møderne. Vi kom til at snakke om, at der findes en fond til at hjælpe ofre for domestic violence, så det kunne evt. være en mulighed at invitere en fra Women's Affairs Department til at se deres arbejde og måske støtte det. Shahid, som vi har med som tolk, fortæller desuden at der i Bogra er sat et beløb af under den Standing Committee, der beskæftiger sig med kvinders forhold. Denne fond kan evt. bruges til at holde GRC-møder.

4. Eventuelt

Til sidst på mødet tog vi en generel diskussion med medarbejderstaben. Afzal havde nævnt, at RULFAO gerne ville flytte fra det område, som de arbejdede i lige nu, da det var svært at arbejde i. Adivasier fra området, herunder santaler, kunne være svære at arbejde med, specielt fordi der ofte var problem med alkohol og stofmisbrug. Afzal gav udtryk for, at samarbejdet med dem ikke er optimalt med de ting, der er i gang lige nu. Dog erkendte han, at det ikke er muligt at flytte de nuværende projekter til andre områder. Hvis de starter et nyt projekt op, kan det dog være, at de starter nogle nye steder, måske tættere på Rajshahi.

Dag 3 hos RULFAO: Møde med tre Farmer's Groups (AFLYST)

På tredjedagen under vores besøg hos RULFAO, havde vi planlagt at besøge tre Farmer's Groups. Møderne måtte desværre aflyses grundet uvejr. Meget kraftige regnskyl og stormvejr, som bl.a. resulterede i langvarige strømafbrydelser for os i Thanapara, havde gjort mange af vejene til landsbyerne ufremkommelige på grund af meget mudrede forhold, oversvømmede områder og væltede træer.

Derfor måtte vi desværre aflyse de planlagte møder i landsbyerne. I stedet har vi bedt RULFAO om at lave en liste med alle Farmer's Groups med navnene på gruppen, landsbyerne og hvor tit grupperne mødes.

Dag 4 hos RULFAO: Møde med GRC i Talondo og lille GRC i Pachondor

På fjerde-dagen var Lis ude alene, hvor hun skulle have møde med to GRC-grupper i Talondu og i Pachondor.

Møde med GRC, Talondu

Dette var et planlagt GRC-møde, som ikke var afholdt for vores skyld. Formanden for Union Council deltog i hele mødet. Han tog imod Lis ved ankomsten og sørgede for at der blev holdt den obligatoriske fotosession inden mødet startede. Mødet gik i gang og efter en kort præsentation af deltagerne, blev formanden valgt til ordstyrer. Han startede med at holde en motiverende tale, hvorefter vi bad GRC-medlemmerne om at holde deres møde først, mens vi hørte på, så vi kunne se hvordan det "normalt" fungerede.

Vi startede med at snakke om GRC's rolle og ansvar i lokalsamfundet, og helt generelt diskutere spørgsmålet "hvad er domestic violence?". Der var mange bud på, hvordan domestic violence kommer til udtryk, og hvordan man bekæmper det. De

snakkede om at ændre folks holdning til stereotyper omkring mænd og kvinder, og om at det var uddannelse og oplysning, som var en af de primære midler. Magistraten, som er en institution som man bl.a. kan henvende sig til, hvis man udsat for eller vidne til domestic violence, og som også kan stoppe børneægteskaber, kom med et indlæg, hvor han udfordrede alle til at gøre noget ved børneægteskaber. En hans pointer var, at man skal starte med sig selv.

Én af kvinderne opfordrede til, at alle GRC-medlemmer skal komme med forslag til, hvordan man kan bekæmpe domestic violence. Hun gav udtryk for, at medlemmerne må tage ansvar. Problemet forsvinder ikke ved et mirakel, men det kræver en kontinuerlig indsats. Hun gjorde opmærksom på, at en af udfordringerne i at bekæmpe problemet med børneægteskaber er, at hvis folk ved, at nogen forsøger at stoppe et børneægteskab, kan de tage andre steder hen for at blive gift. Derfor er der bl.a. lavet et fødestedskriterium, som går ud på, at ægteskab skal registreres, hvor folk bor. Én sagde, at folk skal blive bange for at bryde loven, fordi de så ved, at det vil få konsekvenser, da GRC-medlemmerne vil konfrontere dem. Der var bred enighed om, at problemet bedst løses, hvis ”vi starter med os selv”. Der var også enighed om, at GRC-medlemmerne skal være gode til at tage initiativ til at afholde fælles møder, hvis der opstår en sag.

Herefter spurgte gruppemedlemmerne ind til, om der var problemer med domestic violence i Danmark. Lis forklarede, at der er tale om et globalt problem, som findes i alle lag i samfundet, og selvom forholdene måske er anderledes i Danmark, så er arbejdet heller ikke færdigt her.

Generelt var det dejligt at overvære et regulært, planlagt møde, som ikke blev afholdt for vores skyld. Der var en god og bred deltagelse, hvor næsten alle sagde noget. Den nye medarbejder, Sahara, fungerede desuden godt som igangsætter af diskussionen.

Møde med lille GRC-gruppe (undergruppe), Pachondor

Herefter fortsatte vi til et nyt møde med en meget ny gruppe i en anden union, hvor

kun én af medlemmerne tidligere har været involveret i GRC. Mødet var planlagt til formålet. Denne undergruppe har endnu ikke haft møde i den store samlede GRC, da dette kommer senere i denne måned. Dog har de tidligere haft et møde, hvor de blev informeret om det arbejde, der forventes af dem.

Vi spurgte lidt ind til, hvorfor de var medlem af GRC'en og hvorfor de synes arbejdet med domestic violence var vigtigt. Flere af de nye gruppemedlemmer sagde, at de havde stiftet bekendtskab med loven om domestic violence, inden de meldte sig som GRC-medlemmer. Én fortalte, at hun er med, fordi en af hendes opgaver som Union Council-medlem er at være med i GRC. Én anden siger, at hun blev interesseret, da hun hørte om domestic violence og alle de former, som den kommer til udtryk på. Hun forklarede, at hun havde standset et børneægteskab med de kompetencer, som hun indtil videre havde lært. Et medlem, som også arbejder som lærer, sagde, at han håbede på, at de kunne udrydde domestic violence, og en anden sagde, at hun var med for at finde ud af, om de kunne løse problemet i fællesskab. De fleste af medlemmerne har ikke arbejdet med socialt arbejde tidligere (kun én mand og én kvinde har arbejdet med børns rettigheder før), men de virkede motiverede.

Undervejs i diskussionen spurgte vi ind til, om de har været vidne til eller oplevet at kvinder bliver slået af deres mænd eller andre i familien. Gruppen begyndte at grine lidt, for selvfølgelig havde de det! Desværre havde de ikke gjort så meget ved det før. Med til mødet var en politi-gruppe (politiet har under vores besøg i Rajshahi-området sendt en eskorte med for at passe på os) og lederen gjorde opmærksom på, at politiet arbejdede med dette område, og at der var en 'community police' i alle unions (et bindeled mellem myndigheder og folk - i Thanapara er Raihan fx community police). Politiet kunne desværre ikke gå ud og være lige så opsøgende, som de gerne ville, men de arbejder med det.

Mødet blev afholdt ved siden af en vej, hvor vi sad på nogle stole. I løbet af mødet begyndte der at samle sig flere tilhørere.

Dette plejer normalt at være forstyrrende, da folk plejer at snakke meget ved siden af. Ved dette møde blev de dog interesserede, og de blev stående og fulgte med i, hvad der foregik. Samtidig forsøgte vi også at inddrage dem i diskussionen. Det vidner om, at det er et emne, som er relevant og interesserer flere i lokalsamfundet.

Opsummering, konklusion og anbefalinger

- Besøgte kun én adivasi farmer's group (ikke meget grundlag for at bedømme farmer's clubs. Mere indirekte gennem LRAC. Gruppen var desuden travlt beskæftiget med fodboldkampen, så det kunne måske være en idé at finde en dag, hvor de ikke var optaget. På den anden side gav det en idé om det sociale liv.
- Det kunne være fint at være med til flere almindelige møder og ikke møder som var særligt arrangeret for Svalerne. Hvis Svalerne sender deres endelige rejseplan i god tid kan det lade sig gøre. Vi vil foreslå at næste års besøg lægger stor vægt på besøg i Farmers Groups, da vi i år måtte aflyse den dag, der var sat af til det grundet uvejr

- I LRAC'erne er der en stor del af lokalregeringen, som også er medlemmer, det giver store fordele, men har også den ulempe, at det giver store udskiftninger ved hvert valg. På næste partnerskabsrejse foreslår vi at denne udfordring bliver diskuteret.
- RULFAO virker til at have taget kritik til efterretning, da de havde valgt at vise os grupper, som var lidt mere afsides og som vi ikke før har besøgt. Desuden imødekom de også vores ønske om en mindre frokost, så vi havde tid til at rejse lidt længere for at besøge nye grupper.

5. SOVA

Af sted mod Vestbengalen. Det gik fint med at komme med toget til Hili, hvor grænsestationen ligger. Jeg fandt nemt frem til immigrationsstedet, men så var alt forvirring. Der var ingen information nogen steder om, hvordan og hvad man skulle gøre. Det vrimlede med fikserne, en kom og tog min kuffert og ville have mit pas. Jeg skulle bare sætte mig der. Jeg kunne ikke lide, at han gik væk med mine ting, og han reagerede ikke, da jeg spurgte ham om noget. Han og andre begyndte at snakke om at jeg bare skulle sætte mig, mens de gik ned til banken og betalte min travel tax. Men igen tøvede jeg med at overlade it pas så længe, så min "hjælper" opgav mig og gav mig mit pas tilbage. Jeg ringede til Dipok, som sagde at det var rigtigt nok, at jeg skulle betale 'travel tax' og at han ville sende en af sine venner for at hjælpe mig. Men da der gik noget tid, besluttede jeg selv at finde banken. Fik betalt skatten og da jeg kom tilbage, var Dipoks ven heldigvis kommet og hjalp mig igennem på den Bangladeshiske side, hvor man først besøger et kontor for at få udleveret et skema, efter at dette er udfyldt besøger man et andet kontor for at oplysningerne kan tjekkes. Tilbage igen til det første kontor for at få et stempel. Og så tror man at man er færdig, men så er der jo lige en grænsepost, hvor alle oplysninger igen skal skrives ind med hånden i en protokol. Da jeg går ud fra den står der en grænsevagt fra Bangladesh, der lige skal tjekke min bagage, to skridt fra ham en grænsepost fra Indien, som også gerne lige vil se min bagage. Jeg har heldigvis undervejs fået øje på Dipika fra SOVA på den anden side. Da jeg havde passeret den første vagt på den indiske side, tog hun over og hjalp mig gennem de forskellige instanser på den indiske side, så vi endelig kom ud til den lejede bil og kørte hjem til Dipoks søster i Madnagar, hvor de bor når de er i felten og hvor de også har et lille feltkontor. Deres hovedkontor er deres lejlighed i Calcutta, fordi myndighederne og revisionen skal kunne komme på inspektion og de ville ikke tage så langt væk.

SOVA arbejder blandt Uraw og Santal stammebefolkningen i Tapan Thana. Deres formål er at sætte kvinder og unge piger i stand til at klare sig og bidrage til udvikling af deres communities samt tackle de overgreb de udsættes for både i deres egen community og i det omgivende samfund.

Stort set alle kvinder i de to stammesamfund arbejder udenfor hjemmet. De arbejder gennemsnitligt 30% mere end deres mænd, da de står for hovedparten af arbejdet i hjemmet. Grundet traditionel tankegang og indflydelse fra det omgivende bengalske samfund er kvinders status meget lavere end deres mænd. Denne lavstatus medvirker til at de udsættes for forskellige former for social undertrykkelse både indenfor deres egen community og fra det omliggende samfund.

Socialt set er de adskilt fra de omliggende muslimske og hinduistiske samfund. Stammefolk behandles som pariaer og ofte beslaglægges deres ejendom af muslimer og hinduer. De har ikke kendskab til deres rettigheder og landets love, så de er nemme ofre.

I de to stammegrupper er det udbredt med børneægteskaber, hyppige tilfælde af vold i hjemmet, store problemer med alkoholisme ligesom overtro er almindeligt. En af de alvorligste former for overtro, de kæmper imod er dhainy, en form for djævluddrivelse (se senere)

SOVAs langsigtede mål er at sætte kvinderne i stand til at deltage aktivt i at forbedre deres og deres samfunds situation.

For at opnå dette formål opsøger SOVAs medarbejdere kvinderne i deres hjem eller på markedet, hvor de taler med dem om deres situation. Med baggrund i kvindernes beskrivelse af de problemer de oplever i deres liv, motiverer de kvinderne til at samle sig i grupper for at arbejde med problemerne i fællesskab. Når grupperne er samlet mødes de ugentligt. SOVA har afholdt kurser, hvor de bl. Andet informerer kvinderne om deres rettigheder, relevante love, de skadelige virkninger af børneægteskaber, vold i hjemmet og alkohol.

I begge stammesamfund er det daglige liv tæt forbundet med kulturelle aktiviteter. Fra tidernes morgen har de dyrket sang og dans og festet for at glæde guderne.

SOVA tager udgangspunkt i disse traditioner ved sammen med kvinderne at lade sangene handle om deres stammesamfunds historie og de problemer, de ser i hverdagen.

Man kan kun besøge grupperne om eftermiddagen, da både mænd og kvinder arbejder i marken om dagen. I løbet af den første formiddag, orienterede Dipok mig om det planlagte program.

Program

Dag	Dato	Aktivitet
Dag 1	25. oktober	Landsbybesøg: møde med grupper i Shihias og Sutipukur
Dag 2	26. oktober	Landsbybesøg: møde med grupper i Choto og Boro Jamalpur
Dag 3	27. oktober	Medarbejdermøde og besøg hos gruppe i Jamalgachi

Jeg gennemgik regnskabsbøger og revisionsrapport. Dipok fortalte, at på grund af reglerne om, hvor stor en andel af budgettet administration må udgøre, samt at field workers løn betragtes som administration, så regnskabsfører de field workers løn som trainers og staff remuneration. Der var ikke noget at bemærke til cach book og ledger book, men jeg fandt en voucher, hvor der var en fejl, som vi fik rettet.

Dipok taler om, at han gerne vil gøre en indsats på miljøområdet gennem biologisk dyrkning. I løbet af de mange år med kommunistisk styre i Vestbengalen blev der foretaget redistribution af jorden. Derfor er der mange af stammefolkene, der har fået tildelt et lille stykke jord. De får dog ikke så meget ud af det, fordi de låner penge til fertilizer med høj rente, så når de høster går næsten hele indkomsten til at betale lånet

tilbage. Dipok ville gerne lave kurser for dem. Dipok har mange års teoretisk og praktisk erfaring med organisk dyrkning. Han vil kunne lære dem at fremstille deres egen gødning. Men det kræver finansiering af træning og et lille demonstrationsbrug. Husk at prøve at kontakte Indiengruppen i Odense, som efter sigende støtter organisationer med økologisk landbrug i Vestbengalen.

Dag 1 hos SOVA: Møde med kvindegrupperne Mekla og Borsha (25/10)

De fortæller at de dannede grupperne for at have et fællesskab og for at kunne løse nogle af deres problemer. Kæmper med at deres mænd drikker og tæver dem samt med dhainy (djævelen). Det handler om en smart måde at fordrive Adibashis fra deres landsby og overtage deres jord. De kæmper også mod børneægteskaber. Når de hører om en kvinde, der bliver sået samles de og gået derhen og lægger pres på manden for at stoppe, sommetider går deres mænd også med. De samles til møde en gang om ugen. De taler om børneægteskaber og mænd, der tæver deres koner, de laver en plan for at stoppe det.

Alle kvinderne arbejder også uden for hjemmet med forskellige former for markarbejde. De siger at deres mænd hjælper dem i hjemmet, dog ikke med at lave mad og vaske tøj. De siger også at de sender deres børn i skole. Hvis de hører om familier der ikke gør det, så opsøger de dem for at motivere dem til at sende dem i skole.

Begge grupper er 5 år gamle. 10 af de fremmødte har fået træning af SOVA, de fortæller at de lærte om børneægteskaber, vold i hjemmet, alkoholisme og forskellen på mænds og kvinders arbejdsbyrde (Dipok havde aftenen før fortalt mig, at de på et fælles møde efter en gennemgang af hvad mænd og kvinder laver fra morgen til aften, havde fundet frem til at kvinder arbejder 16 timer i døgnet, mænd 12.)

De sagde, at der er nedgang i børneægteskaber, vold i hjemmet, alkoholisme og forskellen mellem mænds og kvinders arbejdsbyrde, samt dhainy. De siger også at de altid vil hjælpe de andre i gruppen, hvis de kommer i problemer. De har kontakt til de andre familier i landsbyen, de siger at de også gerne vil danne grupper som deres.

Udover deres gruppemøder har de en eller anden form for kulturel aktivitet ca. en gang om ugen. Det foregår både i deres egen landsby og i andre landsbyer. De ønsker for deres børn at de bliver mindre generte end de selv er til at tale foran andre mennesker og til at tale deres sag. De synes ikke de støder på problemer fra andre samfundsgrupper, som det skete inden de havde deres fællesskab.

De ville gerne have flere instrumenter og dragter til når de optræder med deres sang og dans (se senere om denne aktivitet), men de får god respons, når de optræder. Jeg foreslog dem, at de kunne samle ind, når de optræder, så de kan samle penge til disse ting. Til sidst gav de udtryk for at de ønsker sig en tution skole til deres børn, så de kan måle sig med bengalernes børn, der alle får privat tution.

Mødet sluttede med optræden. De sange de optrådte med har de lavet på en kultur workshop arrangeret af SOVA. Den handler om stammefolk og de problemer, der er i samfundet. Dansene er traditionelle danse, som de har udviklet baseret på traditionelle danse. Hvor jeg tidligere har set, hos de stammefolk vi besøgte, at det mest er de ældre kvinder der danser, var det her en blandet aldersgruppe og især de yngre

kvinder var meget entusiastiske og glade under udførelsen af dansene.

Dhainy

Om aftenen fortalt Dipok Lis om begrebet *dhainy*. Det minder lidt om middelalderens heksejagt. Hvis der sker noget dårligt i landsbyen fx sygdom, kan nogen sprede rygter om at den og den person er besat af djævlens. Så hvis de bandlyser personen fra landsbyen vil problemet være løst. Det er tit udefrakommende bengalere, der spreder rygterne og sjovt nok er det for det meste enker, der ejer jord, som uddrives og de udefrakommende manipulerer sig til at få jorden. SOVA arbejder med det ved at stille spørgsmål, som: ”hvorfør er det altid kvinderne der beskyldes for at være besat? Hvorfor altid enker med jord?”.

Dag 2 hos SOVA: Møde med grupper i Choto og Boro Jamalpur (26/10)

Besøg i Jamalpur måtte opgives. Da der har været en busulykke, hvor tre personer fra Jamalpur er omkommet. Så de havde forståeligt ikke lyst til at få besøg i dag. I stedet besøgte vi Sutipikur og mødte Adivasi Somaj Korlan Samity (ASKS). Gruppen har 20 medlemmer og har eksisteret i tre år. Der har ikke været nogen udskiftning i gruppen. De danser forskellige steder og har meget glæde af det. Gruppen skal medvirke til at bekæmpe alkoholisme, vold og dhainy. Hvis de ser at en mand begår vold mod sin kone. Så samler de sig og griber ind. På møderne diskuterer de alkoholisme, vold, dhainy og ernæring. Der er sket en ændring efter at de har startet gruppen: antallet af overgreb mod kvinder er gået ned. Otte ud af de 20 fremmødte har været på kursus. De har lært om effekten af børneægteskaber og medgift. Tidligere blev der stillet store krav fra manden til medgift, men nu er det blevet lidt mindre. Alle kvinderne arbejder uden for hjemmet, mændene er begyndt at hjælpe dem med husarbejdet og når de er ude og optræde tager mændene sig af børnene. De optræder ved festivaller og ved lignende lejligheder. De får god respons på deres optræden og folk kan godt lide de nye sange med motiverende indhold. Ingen er kommet med indvendinger. Der er én gruppe mere i landsbyen, som er i sin startfase. ASKS hjælper dem med at udvikle sig. De bliver sommetider udsat for ubehageligheder fra andre samfundsgrupper. Én af musikerne siger, at hvis kvinderne bliver udsat for noget, så vil de samle alle i landsbyerne og opsøge dem, der generer kvinderne.

De vil alle sammen sende deres børn i skole. De kvinder der endnu ikke er gift siger, at de ikke vil lade deres forældre betale medgift for dem. De håber for deres børn, at de ikke får problemer med at gå i skole og at de bliver selvhjulpne og får mere selvtillid end de selv har haft.

Dag 3 hos SOVA: Medarbejdermøde og besøg hos gruppe i Jamalgachi (27/10)

Medarbejdermøde

Tilstede til medarbejdermødet var:

Protima Uraw arbejder i Choto Jamalpur, hvor hun arbejder med to grupper med i alt

Gopal Uraw har arbejdet med SOVA fra begyndelsen. Han arbejder med to grupper Mekla og Borsha, som begge er kvindegrupper, men de har optaget trommeslageren, som ekstra medlem. Grupperne har 35 medlemmer til sammen. Han arbejder også i Ramrampur med en gruppe på 30 medlemmer. Og i Sutipikur med en gruppe på 20 medlemmer.

Polash Ghosh arbejder med to grupper, Surjoydoy med 13 medlemmer og en den anden gruppe hedder joybidoy og har også 13 medlemmer. Han arbejder også Borobacha med en gruppe der hedder Bore Alu med 10 medlemmer og i Khorandanga med gruppen Subu, som har 16 medlemmer.

De har tilsammen 12 grupper og målet er 15 grupper. Derudover består medarbejdergruppen af lederen Dipok Ghosh og vicelederen Dipika Ghosh.

De fortæller om 'door-to-door-aktiviteterne', hvor de opsøger en husholdning, fortæller hvem de er. Har en høflig konversation om, hvordan de har det og går så over til at fortælle om effekten af vold og andre emner. De fortæller at manden i huset sommetider er hjemme, men når de begynder at tale om vold i hjemmet, så forsvinder de. Sommetider beder kvinderne dem komme tilbage senere, fordi de har travlt. Det er ikke en undskyldning de bruger, for når de kommer tilbage igen, så vil de gerne snakke med dem.

Protima fortæller at de besøger samme hus flere gange. Det tager lang tid og det kan tage op til tre måneder at organisere den første gruppe i en landsby, men siden bliver det nemmere. Det er en lang proces at få dem til at se, at det kan være en fordel at snakke med andre, som har de samme problemer.

Polash fortæller om en familie, hvor en alkoholiseret mand tævede sin kone. Konen blev træt af det og tog hjem til sine forældre. Han besøgte sammen med andre i landsbyen konen hos hendes familie, hvor faren også drikker. De nåede frem til, at manden skulle give kvinden en undskyldning og hvis han gjorde dét, ville hun komme hjem. Kvindens far deltog i en træning, hvor der bl.a. blev fortalt om de skadelige virkninger af alkohol. Nu fører både kvindens far og hendes mand kampagne mod alkohol.

De redegør mere lavpraktisk for formålet med at styrke kvinder. De stopper børneægteskaber og vold i hjemmet og de har medvirket til at få folk til at være mere kritiske overfor dhainy. Grupperne arbejder også mod alkoholisme. Dipok har tidligere sagt, at man ikke kan knuse en stor sten med ét slag - den skal i stedet nedbrydes langsomt. Med hensyn til medgift har de gennem eksempler fået folk til at se, hvor slemt et system det er. Dipok fortæller at i dag forekommer børneægteskaber sommetider på initiativ fra teenagerne selv. De holder kontakt med hinanden igennem mobiltelefoner og finder sammen på den måde. Hvis de har mulighed for det, har de overvejet at lave et kursus specielt for teenagepiger. Så det de umiddelbart satser på, er at gøre kvinderne i stand til at håndtere deres situation inden for deres eget samfund og blive en ligeværdig partner.

De har haft besvær med at udvikle deres træningsmateriale, fordi de fleste NGO'er i området arbejder med velgørenhed eller mikro-credit, så der findes ikke noget, de kan bruge til inspiration, men de er i stedet nødt til at udvikle deres eget træningsmateriale.

Udover at kvinderne får mere selvtillid og bliver bedre til at tage deres plads i deres eget samfund, så bliver de også bedre til at stå imod de forulempelser, som de bliver udsat for af deres arbejdsgiver. De er begyndt at sørge for, at de er flere, som arbejder

hos samme arbejdsgiver, så de kan støtte hinanden, hvis de bliver behandlet dårligt. Hvis de bliver behandlet dårligt, så samler landsbyen sig og henvender sig til arbejdsgiveren.

Jeg spurgte ind til hvordan mændene reagerede på kvindegrupperne. I begyndelsen var mændene skeptiske og de sneg sig til at lytte til hvad der skete på møderne og lidt efter lidt tænkte mændene at det kunne være en fordel for familien. De mest progressive af mændene viste interesse. Så snart nogen mænd gør det, så følger resten efter. Når de holder deres kurser, så inkluderer de altid tre mænd i kurserne.

Herefter snakkede vi om de kulturelle aktiviteter. Grunden til at de arbejder så meget med de kulturelle aktiviteter er, at det er en stor del af stammefolkenes daglige liv. Men de fortæller også at det samtidig giver en mulighed for at sprede information og lægge op til diskussion, hvor der er mange mennesker der samler sig. Ved nogen festivaller kommer der slægtninge fra andre landsbyer. På den måde får de spredt budskaberne ud over kun de landsbyer, hvor de arbejder.

Jeg spurgte, om det var svært at få dem til at skifte deres sangtekst ud. De svarede, at de fleste sange var forbundet med religiøse ritualer, men det var heller ikke så nemt, for det er ikke bare indholdet, der skal ændres. Teksten hænger meget sammen med rytmen og melodien, så når de ændrer i teksten, skal de også ændre rytmen og nogle gange dansene.

De tre medarbejdere holder møde én gang om måneden, sammen med både Dipika og Dipok, men de mødes også mellem disse medarbejdermøder. De tager med til hinanden landsbyer og støtter hinanden. De holder som regel deres stabsmøder i Gopals landsby, da hans forældre støtter op om SOVAs arbejder. De har bl.a. lavet et lille blikskur, som kan bruges til kurser for kvinderne. De får de også støtte fra nogle af gruppemedlemmerne til praktiske ting.

Om organisering af Grass Root Changer Groups fortæller de, at de indtil videre har fundet 10 GRC-emner, men de fortæller også at de vil ændre betegnelsen til Advanced Group Leader (AGL). Der er ikke tale om personer, der kommer udefra, fordi det vil være vanskeligt for udefrakommende at komme ind i grupperne. I stedet udvælger de personer fra grupperne efter i hvor høj grad de forstår formålet og vil arbejde for det, og også efter hvordan deres forhold er til resten af landsbyen. AGL skal fortsætte være en del af grupperne, ikke en speciel enhed, da de ikke har kapacitet til dette i øjeblikket. AGL-medlemmerne har dog deltaget i træning sammen med de tre medarbejdere. På statsmøderne gennemgår de den seneste måneds aktiviteter, evaluerer dem, og laver en plan for den kommende måned.

Jeg spurgte, hvad der foregik på gruppemøderne. Der fortæller de, at de starter med at lave en dagsorden. Der bliver taget referat at mødet. Hvis gruppens sekretær kan skrive, er det hende, der skriver referatet, men ellers er det én af medarbejderne. Hver gruppe har en forkvinde, en viceforkvinde og en sekretær. Polash siger, at de gerne vil udvide arbejdet til andre landsbyerne, da de har mange forespørgsler.

Jeg spurgte, om de har oplevet vanskeligheder, da NGO'er har et dårligt ry i området. De sagde at der er 4-5 organisationer, der har snydt folk. De har samlet penge ind fra folk med løfte om at pengene ville yngle, men der skete aldrig noget. Derfor var folk bange for at SOVA ville indsamle penge. De har nu overvundet den mistro, da folk

har set, at de ikke indsamler penge.

Derudover snakkede vi om Dipoks sygdom. Medarbejderne siger, at det ikke påvirkede deres feltarbejde, men at det påvirkede dem, at Svalerne ikke var kommet på besøg. Gopal siger, at det er en naturlig ting, at nogen kan blive syge, men derfor må arbejdet køre videre alligevel.

Møde med gruppe i Jamalgachi (Santal-stamme)

Mødet startede lidt kaotisk, fordi der var en pige i landsbyen, som havde fået et bronkitislignende anfald. Hun havde været til behandling og kom tilbage igen, men hun fik det værre og blev kørt til hospitalet. Kvinderne havde gjort klar til en danseforestilling og de havde også inviteret slægtninge til at se på, men da pigen blev kørt på hospitalet, blev de så kede af det, at de ikke syntes de kunne danse og holde møde, når en fra landsbyen var så syg. SOVA fortalte dem af pigen sandsynligvis ville blive OK, så der var ikke nogen grund til ikke at afholde mødet.

Vi snakkede med to samlede grupper. De startede for to år siden. De arbejder mod børneægteskaber, dowry, dhainy og vold i hjemmet. Ni af dem har været på kursus. De er lidt generte, da de skal fortælle hvad de har lært på kursus, men efterhånden får de fortalt hvad kurset indeholder. Alle kvinderne arbejder uden for huset og arbejdsgiverne behandler dem dårligt. De får dårlig løn og arbejdsgiverne giver dem ikke mad. Men efter de har dannet deres grupper, så sørger de for at arbejde flere sammen, og så siger de fra, hvis de bliver dårligt behandlet. De siger, at de før blev tævet hver dag, men ikke længere. Børnene går i skole og de håber på en bedre fremtid for dem. Der er 60 husholdninger i landsbyen og 35 medlemmer i grupperne tilsammen. De har en god kontakt med de andre i landsbyen.

Da Lis spørger, om de har nogen spørgsmål, siger de ville gerne have en læge i nærheden og et harmonium.

Case: Maty Hamrom blev gift som 9-årig. Hun vidste intet om at lave mad, så svigermoderen skældte hende ud og slog hende. Hun løb hjem til sine forældre, men blev hentet tilbage. Hun måtte stikke af flere gange, men blev hentet tilbage. Hun fik to døtre, men på et tidspunkt stak manden af, flyttede et andet sted hen og blev gift igen. Svigerforældrene hjalp hende ikke, men det lykkedes hende at samle penge til at købe et lille stykke jord. Så nu kæmper hun sig igennem alene. Hun er en stærk og ledende person i gruppen og en stor forkæmper mod børneægteskaber.

I 2006 da Dipok første gang besøgte området (området ligger i Topan-thana, de har deres feltkontor i Madhanar) opdagede han, at der ikke var nogen, der dyrkede grøntsager. Da han fik kontakt med medarbejderen Gopal fik han hans far til at sætte et stykke jord af som demonstrationsbrug til grønsagsdyrkning. Samtidig lærte han dem at lave deres egen kunstgødning. Så købte de 25 sticklings og træer som de distribuerede. Efter at folk så hvor meget Gopal fik ud af at dyrke grøntsager, dyrker alle grøntsager.

Opsummering, konklusioner og anbefalinger

- Det virkede som en solid og sammentømret personalegruppe og deres fornemmelse for, hvordan de skal gribe arbejdet an for at nå deres mål, virker

også velgennemtænkt. Det kunne måske være godt for dem at have nogle flere midler, da der er ting, som de ikke kan sætte i gang og deres arbejde ville have større effekt, hvis de kunne lave lidt flere grupper. Samtidig så siger de også at rent administrativt så er det mest hensigtsmæssigt, hvis det går igennem Svalerne, da hvis de får penge igennem en anden organisation også, skal de have en særlig bankkonto og revision, hvilket dyrt. Vi kunne overveje om nye midler kunne gå igennem Svalerne.

- Kvinderne i grupperne henter tydeligvis styrke fra grupperne, virker også som om de har fået en ny identitet gennem deres kulturaktiviteter..
- Selvom SOVA primært arbejder med kvindegrupper forsøger de samtidig at inddrage mændene. Det er lykkedes dem at få nogle af mændene til at drive kampagne mod alkohol og kvinderne siger, at mændene deltager mere i arbejdet i hjemmet
- Som det fremgår af samtalerne kunne de godt tænke sig at lave træning for teenage-piger og give træning i fremstilling af økologisk gødning.
- Det har tydeligvis ikke påvirket arbejdet i SOVA, at Dipok har været syg, men selvfølgelig har det påvirket hans lederskab. Arbejdet i marken har dog ikke været så påvirket.
- Den skepsis, der har været over for SOVA fra lokalsamfundet i begyndelsen, fordi andre NGO'er har snydt landsbyboerne, har de overvundet.
- Anbefaler at vi fortsat støtter dem.
- Vi skal også prøve at undersøge muligheden for, at vi kan skaffe penge (engangsbeløb) til fx musikinstrumenter eller andre specialarrangementer fra nogen, som vil yde støtten gennem Svalerne.

6. PLEAD

Partner in Legal Education and Assistance for Development (PLEAD) blev etableret i 2000. Kernen i PLEAD er en håndfuld engagerede advokater og barfodsjurister. Organisationen arbejder med oplysning og retshjælp til fattige i Khulna, Bagrhat og fabriksarbejdere i Dhaka.

PLEAD mobiliserer fattige jordløse i grupper på landsbyniveau for at styrke deres kapacitet og bevidsthed om egne rettigheder. Dette gøres ud fra overbevisningen om, at når fattige slår sig sammen, har de større gennemslagskraft. Grupperne mødes månedligt med en feltarbejder, der er ansat og uddannet af PLEAD. Her bliver de oplyst om deres rettigheder og får hjælp til, hvordan de kan klare konflikter. Grupperne tager problemer op i deres område, hvilket både kan være en konflikt eller et overgreb, som medlemmerne selv har været udsat for, eller det kan være én, de kender i landsbyen, der har været i konflikt eller har været udsat for overgreb. Derudover diskuterer grupperne forskellige relevante emner som f.eks 'trafficking' af kvinder og børn. Gruppemedlemmerne deler deres viden med andre i landsbyen og diskuterer, hvad de kan gøre ved det. Feltarbejderne, som gruppen mødes med månedligt, har en viden om lovgivningen, der sætter dem i stand til, at yde "juridisk

førstehjælp”, men når det er nødvendigt, kommer en af organisationens tilknyttede sagførere til gruppemødet. Gruppemedlemmerne kan også få konsultation hos sagførerne. I første omgang forsøger PLEAD at hjælpe folk gennem mægling eller hjælper dem med at henvende sig til de lokale myndigheder, men hvor det er nødvendigt yder PLEAD også retshjælp. Arbejdet koordineres på medarbejdermøder en gang hver anden måned. PLEAD afholder desuden diskussionsmøder med sagførere og repræsentanter for grupperne, og når det findes nødvendigt også ekstraordinære diskussionsmøder i landsbyerne.

Svalerne støtter i øjeblikket PLEAD gennem en tre-årig aftale, der løber til udgangen af 2018.

Program

Dag	Dato	Aktivitet
Dag 1	29. oktober	Landsbybesøg i Koyra: møde med kvindegrupper
Dag 2	30. oktober	Landsbybesøg i Dumuria: møde med kvindegruppe og GRC
Dag 3	31. oktober	Workshop om PLEADs fremtid i Khulna
Dag 4	1. november	Medarbejdermøde på PLEADs kontor i Khulna
Dag 5	2. november	Møde med PLEAD's advokater

Dag 1 hos PLEAD i Koyra

Møde med kvindegruppe, Utolkalna, gruppe 3

Gruppen som vi mødtes med har 20 medlemmer og har eksisteret i ti år. Tre af medlemmerne har været med hele vejen og de andre er skiftet ud undervejs af forskellige årsager. Når de skal have nye medlemmer, inviterer de nye til gruppen og snakker med dem om forskellige emner og oplyser om fordelene ved at kende til lovgivning, som er relevant for dem.

Gruppen mødes hver måned og ét af de emner, de diskuterer, er trafficking af kvinder og børn. De fortæller at i dette område, har der været tilfælde af trafficking, hvor der kommer nogen udefra området og siger, at de kan skaffe job til unge kvinder, de, giver slik til børnene eller lover at gifte sig med unge kvinder. De stoppede én, som havde bortført et barn.

For at afhjælpe nogle af disse problematikker, prøver gruppen at advare folk om, at de skal undersøge mandens baggrund ordentlig, før de lover deres datter væk. De skal passe på at tage imod tilbud om arbejde før de har undersøgt baggrunden, og børn skal lade være med at tage i mod slik fra fremmede voksne.

Andre emner, som de diskuterer, er børneægteskab, medgift og syreangreb mod kvinder. De fortæller om en pige, som gik i 8. klasse, som blev lovet væk af sin værge. De meddelte det til skolen og henvendte sig til værgen for at gøre opmærksom på, at børneægteskab er ulovligt. Der er også en ung kvinde, som blev tortureret efter at hun blev gift, fordi manden ville have mere i medgift. Forældrene ville have hende tilbage og med gruppens hjælp lykkedes de med det.

En kvinde blev sindssyg fordi svigerforældrene havde dopet hende.

På den positive side, siger de, at medgift er gået ned og de motiverer piger til at sige fra over for børneægteskab. Loven bliver også brugt mere. Efter at have været med i gruppen, er der også mere ligestilling i området. Før ville mændene ikke give tilladelse til at kvinderne kunne gå ud, da det er et meget konservativt område. Efter at have organiseret sig i grupper er tingene ved at blive bedre, da de får mere frihed til at gå ud, men også derhjemme. Det er blevet bedre de sidste 10 år.

Nogle kvinderne arbejder uden for hjemmet som barnepiger, én arbejder som sygeplejerske og én med mikro-credit, men det er ikke noget, som de tjener mange penge på. Andre tjener penge på at sy derhjemme.

Vi spurgte ind til, hvad de har lavet af aktiviteter med PLEAD. De har deltaget i forskellige kurser, men ikke i så meget andet. Området er meget afsides liggende, hvor der ikke tit kommer officielle folk forbi. De håber på, at gruppen vil fortsætte.

I forhold til deres relation til andre grupper, fortæller gruppen at der er en gruppe mere i området, men de har ikke nogen formelle møder med dem, selvom de ses uofficielt.

De har kontakt til en af PLEADs advokater, Akbar Ali, som de kender godt, og som bistår dem med rådgivning. De tager selv kontakt til ham. De har dog endnu ikke haft brug for ham til at føre specifikke sager for dem.

Til sidst i mødet taler Atiar om nogle af de positive udviklinger, der er sket i området. Der er flere kvindelige studerende, som får lov til at fortsætte deres studier efter at være blevet gift og alle sender nu deres børn i skole. Vi spurgte også ind til, om de kan dyrke jorden igen efter at en tsunami i 2009 ødelagde store områder og gjorde jorden ubrugelig til landbrug flere år efter. De bekræftede, at der også var sket en positiv udvikling her, da jorden igen kunne dyrkes. Vi bemærkede også at flere af landsbyen huse havde solceller på taget.

Møde med kvindegruppe, Islampur, gruppe 22, "Dahlia"

Gruppen er dannet i 2010 og har 25 medlemmer. De fortæller, at de har fået viden om vigtige love, som fx børneægteskaber og om de rettigheder, som de har. De har fået at vide, hvad trafficking af børn betyder og hvad de kan gøre ved det. De har også lært om medgift og om hvor mange kvinder, der lider under dette system.

De hjælper ikke bare, når folk kommer til dem med problemer, men de forsøger også at være med til at styrke fællesskabet i deres landsby fx ved at tilbyde praktisk hjælp, når der er bryllup, og med at hjælpe mødre, som skal føde, med at komme på hospitalet.

Før vidste de ikke noget om konsekvenserne af børneægteskab fx hvor skadeligt det kan være både fysisk og psykisk, men nu føler de, at de kender til effekterne og de arbejder derfor med at bekæmpe børneægteskab. De kan bl.a. fortælle om et eksempel, hvor de hjalp med at standse et børneægteskab. De kendte ikke noget til ægteskabs-certifikater før, men efter de har lært om det, så sørger de for at de rette

papirer altid bliver sendt af sted.

De giver udtryk for at de gerne vil lære noget mere, og at de holder månedlige møder. På sidste møde talte de om ovennævnte problematikker og "talak" (skilsmisse). De diskuterede på mødet lovgivningen omkring skilsmisse.

Der er en gruppe i den nærliggende landsby, som de nogen gange mødes med. Når de ses til disse møder har de et nærmest familiært forhold med dem. De har mødtes på tværs med andre, men de har aldrig deltaget i noget på Upazila-niveau. De har gang i sager om jord, der i øjeblikket er i retten.

Lis spurgte dem, hvad det har betydet for dem at være med i gruppen. De blev ikke forenet på én dag. Der var nogle medlemmer, der startede med at sidde med til møderne og lytte og efterfølgende valgte de at slutte sig til. Derfor har det været en længere proces at nå til, hvor de var i dag.

De to grupper vi besøgte denne dag virker som om de hviler i sig selv, men samtidig kan man diskutere om PLEAD, fordi grupperne bor i et afsidesliggende sted, kunne formidle at grupperne til at komme lidt uden for områderne, da det måske virker som om, at der ikke er så meget udvikling i grupperne. Måske skulle de udfordres lidt mere her, for at sætte skub i noget udvikling.

Dag 2 hos PLEAD: Landsbybesøg i Dumuria

Møde med lille GRC

Gruppens medlemmer:

- UP member, Rangpur new member, 2. Onjona Rangpur UP member, 3. Kumar Mondol, president GRC. 4. Vicepresident GRC, UP member, 5. Onita Mondol ex UP, worker of PLEAD, GRC, 6. New GRC member, making

fishing net, 7. Ghita Mondol, worker of PLEAD, ikke medlem af GRC, 8. Bupal Mondol, member of GRC, worker of PLEAD, 9. Mali Nappa, old GRC member, 10. Rothan old GRC member, 11. Biswas old GRC member, 12. Suchita Mondol. Old GRC member, 13. Nipol Mondol, new GRC member, 14. Subir Mondol, new GRC member, student, 15. Bijoy

Atiar indledte mødet med en pep-talk om formålet. Han lagde vægt på, at det ikke er en eksamen.

Vi spurgte til, hvordan de havde klaret sig i den periode, hvor der ikke har været nogen økonomisk støtte. De svarede, at de jo på det sidste møde med Lis i Rangpur havde lovet, at vi ville arbejde videre, også på egen hånd, og det havde de også gjort.

Vi spurgte herefter til, hvordan de havde forberedt de nye medlemmer. De fortalte, at de har holdt møde, hvor de har diskuteret og de har holdt landsbymøder. De nye medlemmer har deltaget i alt dette og lærer ved at lytte og praktisere. Den nye samlede GRC har endnu ikke holdt møde, men der bliver møde 4. november 2017.

Vi spurgte, om de har holdt møder regelmæssigt i den ufinancierede periode. Kun i regntiden har de ikke mødtes regelmæssigt, men når det kunne lade sig gøre. Vi har fortsat arbejdet, folk har henvendt sig til os og det er vores pligt at hjælpe dem med at læse deres problemer.

De skal afholde kurser i 2 unions i januar. Atiar spørger, hvorfor først til januar, når programmet kun kører til juni. De indvilliger i at rykke kurserne frem.

Bijoy fortæller at Womens Affairs Upazilla officer altid er til stede på sit kontor og at han har et godt forhold til hende, hun holder god kontakt til de locale NGOer. De har ikke kunnet holde landsbymøder siden maj, da oversvømmelse i området har gjort det umuligt.

Et medlem af GRC fortæller om Poppy Mondol, hvis svigerfar torturerede hende på forskellig vis. Manden rejste en falsk sag mod hende og sendte hende tilbage til

hendes forældre. Atiar fortæller det nye medlem, at han skal finde ud af, hvad det er for en sag, kvindens mand har rejst mod hende og så skal han informere. Medlemmet ringer med det samme til kvinden og beder hende komme med papirerne. Kvinden møder senere op og fortæller at hendes forældre i 2016 arrangerede ægteskab for hende. Hun var student. Efter 3 måneder startede problemerne. Svigerfamilien sagde, at hun skulle stoppe med sine studier. Kvinden tog derefter tilbage til sine forældre. Hendes mand tævede hende efter 4 dage, fordi hun talte i mobiltelefon med sine forældre. Hendes mand er arbejdsløs. GRC havde møde med manden to gange uden resultat. Da kvinden efter brylluppet kom med sin far for at flytte ind hos familien, var der ingen hjemme, så kvinden og hendes far måtte stå uden for døren i timer, denne opførsel er uhørt i et landsbysamfund, hvor det er skik og brug at bruden og hendes forældre, bliver modtaget med et stort arrangement, når hun ankommer til brudgommens hjem. Manden har rejst skilsmisssag. Han har hyret en sagfører til at føre sin sag. Der har været 3 retsmøder, men mandens familie er ikke mødt op. Det viser sig at manden er kendt for polygami, har flere elskerinder, drikker og tager stoffer. Mandens bror bor i USA og sender penge hjem, så de har masser af penge. Kvinden har ikke betalt medgift, men hendes forældre gav hende guldsmykker. Hendes forældre blev grådige, da de så hvor rig mandens familie var., så de var ivrige efter at få hende gift ind i familien. Det var mandens familie, der tog initiativet. Heldigvis forlod hun aldrig sit studie. Hvad kan de gøre. De har forsøgt mægling uden held. GRC beder PLEAD om hjælp til at søge erstatning til kvinden. Lis spørger om det er muligt at ophæve ægteskabet (normalt kan det ikke lade sig gøre under Hindu familie lovgivning).

Atiar siger, at hendes forældre har lavet en meget stor fejl ved at sige ja til ægteskab uden at undersøge mandens historie. Senere ved ikke at rejse sag mod manden for at få erstatning til kvindens fremtid. Atiar siger, at det er op til hende nu. Hvis hun vil havde det, vil PLEAD stå bag hende og sørge for, at hun får midler til sin fremtid.. PLEAD vil rejse sag og om nødvendigt tage sagen til High Court.

Møde med grupper

Møde med repræsentanter for 4 grupper: 1) Kumarkhalna Group – mandegruppe, college studenter, er kun oppe på 9 medlemmer. 2) Chara Banga Group, kvindegruppe, 15 medlemmer, som hvoraf 12 var til stede 3) Ghoshghati Group, startede i 2012, 15 kvinder og en mand. 4) Purbali group nr.8, startede som blandet gruppe i 2010. Mændene holdt op med at være aktive, så de ændrede det til at være en ren kvindegruppe.

Gruppe 1 siger, at de dannede gruppen og kom til at kende loven og har stoppet børneægteskaber sammen med myndighederne. I fremtiden vil forøge gruppen til 15-20 medlemmer og vil diskutere loven med deres naboer. 4 af de fremmødte har modtaget træning. De fortæller om en kvinde, der blev tævet fordi manden ville have mere medgift. Kvinderne talte med manden. Han er ikke flyttet. PLEAD har sørget for at der er blevet rejst sag mod ham.

De siger, at hvis de får mere træning i lovgivning, vil de kunne fortsætte på egen hånd. Men de har ingen plan endnu

Gruppe 2 fortæller. At da gruppen blev dannet var deres situation anderledes end den er i dag. De fik ingen respekt fra deres familie. I dag bliver der lyttet til dem og de griber ind overfor vold i familien og børneægteskaber.

Gruppe 3 fortæller at da de startede, vidste de ikke noget om lovgivningen, men nu kender vi til den og kan bruge den til at hjælpe andre.

Gruppe 4 fortæller, at dengang de startede gruppen, gik de slet ikke ud, nu kommer vi andre steder. Der var problemer med medgift, børneægteskaber og folk sloges. I dag kan vi påvirke tingene, så slagsmålene ikke udvikler sig og børneægteskaber og medgift er faldende.

Dag 3 hos PLEAD: Workshop i Khulna

På tredjedagen af vores besøg hos PLEAD, blev der afholdt en 1-dags workshop i Khulna. Workshoppen var ikke afholdt for Svalernes skyld, men partnerskabsrejsen faldt sammen med workshoppen. PLEAD, medlemmer af bestyrelsen og derudover PLEADs feltarbejdere samt gruppeledere fra nogle af de grupper som vi havde besøgt deltog. Flere af deltagerne var rejst langvejs fra og der var derfor arrangeret overnatning i Khulna.

Workshoppen handlede om bæredygtighed og formålet var at høre, hvilke idéer der var til at gøre PLEAD mere bæredygtigt. PLEAD gav udtryk for, at det var vigtigt, at disse ikke kun kom fra ledelsen, men også fra græsrodderne. Vi startede med en præsentationsrunde med taler fra formanden fra PLEAD og lederen af advokatgruppen i Khulna, som har været en stor inspiration for udarbejdelsen af PLEADs arbejdsprogram. Derefter oplæg fra lederen af PLEAD om, hvad bæredygtighed betyder.

Efter et par timers gruppearbejde, præsenterede grupperne deres løsningsforslag og

anbefalinger, som de nåede frem til i spørgsmålet om, hvordan PLEAD kan gøres bæredygtigt. Derudover præsenterede flere grupper sange om kvinderettigheder.

Præsentation fra gruppe 1

Kvinden som præsenterede for denne gruppe, fortalte at de arbejder med hjælpeløse fattige og selvom PLEAD ikke kan hjælpe dem økonomisk, gør de meget for at ændre attituder i området, og PLEAD er accepteret af de lokale myndigheder.

Hun har modtaget træning og hun kan give træning til fattige mennesker så de kan kultivere fisk og lave en fjerkræsfarm. Hun foreslår, at de kan lave små forretninger, hvor de sælger kokosnødder og betelnød. Vi kan kultivere fisk og rejer, hvor vi er, fro der ligger en fiskedam, der er mere eller mindre forladt.

Hun forklarer, at hvis gruppemedlemmerne er i stand til at tjene penge, ved at lave forskelligt produktivt arbejde, så vi vil have mulighed for at fortsætte vores møder ved at bruge penge på møder i courtyards, på skoler og i colleges. Hun fremhæver, at de er vigtigt med en lille pulje penge for at afholde møderne, da man skal have nogle små snacks til deltagerne, hvilket kan være vigtigt for fremmødet.

Præsentation fra gruppe 2

Denne gruppe foreslog, at man kunne etablere et træningsinstitut, hvori der ville være forskellige former for træning. Man kunne også dekorere landsbyen, starte et fjerkræslanbrug, eller lave træ-plantager.

Feltarbejderen arbejder i tre landsbyer, så for at samarbejdet kan være stærkt og for at gøre mest muligt for samfundet, bliver vi nødt til at gøre grupperne bæredygtige og udvide rækkevidden.

Præsentation fra gruppe 3

Denne gruppeleder foreslår, at man kan etablere et træningscenter i området. Man kan starte med en dekorationsforretning, man kan tage lease en dam, khasland, osv., man kan kultivere afgrøder og grøntsager, man kan købe rickshaws, og alt dette kan hjælpe med at tjene penge. Gruppen foreslår, at vi også kan kigge efter nye partnere for at midler. En anden løsning er, at støtten fra Svalerne kan blive forlænget.

Som det fremgår af præsentationerne fokuserer kvinderne meget på at lave indkomstskabende aktiviteter i spørgsmålet om bæredygtighed. Under hele workshoppen var vi begge meget imponerede over, hvordan deltagerne tog opgaven på sig og gik til opgaven med en stor forståelse og et fantastisk stort engagement. En af kvinderne havde fortalt, at hun aldrig nogensinde havde været på en workshop før og flere fortalte, at de ikke før havde hørt om ordet bæredygtighed. Alligevel deltog alle meget aktivt og tog problematikken til sig. De foreslog også, at man i fremtiden evt. ville kunne lave en 2-dags workshop for at få mere arbejde fra hånden.

Dag 4 hos PLEAD: Medarbejdermøde i Khulna (1/11)

På den næstsidste dag hos PLEAD deltog vi i et stabsmøde på PLEAD's kontor i Khulna. Tilstede var Atiar, Mamun, Aktar samt otte feltarbejdere. PLEAD har lige nu 11 feltarbejdere i alt, men tre af de erfarne feltarbejdere var desværre forhindret i at komme (én er syg, én er i Indien med sin mand for behandling af mandens sygdom,

én andens søn er blevet kvæstet i en bilulykke).

Dagsorden

1. Reporting
2. Planer for de næste to måneder
3. Evaluering af workshop
4. Evaluering af landsbybesøg

1. Reporting

På første del af mødet rapporterede PLEAD's feltarbejdere fra de seneste måneders gruppemøder. Hver gang feltarbejderne mødes hver 2. måned fremlægger de deres kvantitative monitorering. De har hver især nogle skemaer, hvor de fx udfylder, hvor mange møder de har haft, hvor mange der har været til stede, osv. De har bl.a. nogle mål for, hvor mange nye grupper de skal danne. Udover at fremlægge disse oplysninger for PLEAD gør de opmærksom på, hvis der har været nogle problemer eller nogle sager, som de har været involveret i.

Under denne fremlægning kritiserede Mamun en af feltarbejdere for, at hun ikke havde rapporteret godt nok. En af PLEADS advokater havde hjulpet nogle lokale på opfordring af feltarbejderen i området. Salish blev afholdt, men feltarbejderen fik ikke nævnt det i sin rapportering på trods af at de har brugt ressourcer på at hjælpe de lokale. Mamun påpegede, at dette burde have været i rapporteringen. Mange store organisationer rapporterer alt, så de fremstår bedre end de små organisationer, som ikke rapporterer alt, hvad de laver. Derfor er det generelt vigtigt, at vi rapporterer, hvad vi laver og særligt, når vi har hjulpet folk i en sag.

Under mødet spørger Lis ind til grupperne i Koyra, som hviler meget i sig selv, som virker gode og som har eksisteret i lang tid. Men hvordan kan de udvikle sig, kan de udvikle sig? Gruppen kunne have brug for nye inputs, perspektiver og erfaring.

2. Planer for de næste to måneder

Under dette punkt skal medarbejderne i fællesskab træffe en beslutning om et tema, som vil være relevant for deres grupper næste to måneder. På hvert rapporteringsmøde plejer feltarbejderne sammen med PLEAD at fastlægge et emne, som de skal arbejde med de næste to måneder.

De bliver enige om, at de skal markere Begum Rokeyas fødselsdag d. 8 december, og der skal i den forbindelse ske to ting de næste to måneder. De skal i alle grupperne diskutere hendes liv og hendes aktiviteter og i hver union skal de arrangere diskussionsmøder, hvor de snakker om disse ting. De vil forsøge at samarbejde med skolerne om dette, og de vil give snacks til de studerende under disse møder for at sikre fremmøde og engagement. De er enige om, at der skal gives prioritet til at afholde møderne i pigeskoler.

Bagefter diskuterer de deres idéer og feltarbejderne deler deres viden om Begum Rokeya. Atiar fortæller også om hende og fortæller, at han vil fremsende mere information til dem med post, som de kan bruge til inspiration. Det er så meningen, at feltarbejderne skal fortælle grupperne om nogle af de emner, som er blevet nævnt her på mødet.

Vi tænker, at dette punkt på mødet fungerer ret godt. Feltarbejderne har en indledende diskussion på dette mødet og PLEAD giver inputs til feltarbejderne. Herefter sender Mamun materiale til feltarbejderne, som kan distribuere disse idéer og viden blandt grupperne. Det fik os til bedre at forstå, hvorfor bl.a. så mange af grupperne under denne rejses besøg havde haft deres opmærksomhed rettet mod 'child trafficking', som har været emnet for de sidste to måneder. Det virker som en god måde at udvikle grupperne på og fremme deres sammenhold og samarbejde.

3. Evaluering af workshop

Evalueringen startede med en runde, hvor hver af feltarbejderne gennemgik deres indtryk af gårsdagens workshop, som var afholdt for at dele idéer om mulighederne for PLEAD's fremtid og bæredygtighed.

Den første medarbejder gav udtryk for, at de lærte meget ved gårsdagens workshop. Hun lærte om bæredygtighed, og hun fortalte, at hun synes at et træningscenter ville være en god idé og at indkomstskabende aktiviteter kunne give dem mulighed for at oprette flere grupper og dermed hjælpe deres lokalsamfund. Hun havde ikke umiddelbart nogen ting, som hun synes kunne forbedres ved workshoppen.

En anden nævnte, at hun lærte, at grupperne ikke kun skal være afhængige af udenlandske donorer, men at det er vigtigt, at de selv kan skabe indkomst og at de selv bør gøre noget for at sikre gruppernes bæredygtighed. Hun foreslår, at nogle af deres mest fremstående gruppeledere i fremtiden kunne blive inviteret til workshops, da deres viden og meninger kunne være gavnlige.

Den tredje feltarbejder havde nogle kritikpunkter i forhold til det praktiske omkring workshoppen. Hun sagde, at deres indlogering i Khulna under workshoppen ikke var så god. I går kunne de for eksempel ikke sove, da forholdene var dårlige. De vil næsten hellere sove på PLEAD's kontor. Hun foreslår, at de kunne invitere gruppelederne til at deltage i workshoppen også.

Den fjerde feltarbejder sagde, at hun lærte om bæredygtighed og om, hvordan de kunne gøre grupperne bæredygtige. Hvis de kan arrangere denne type workshop i deres områder ville det være godt. Hvis nogle af vores gruppeledere kunne blive inviteret ville de have flere input om på workshoppen.

Den femte sagde at deres indlogering ikke havde været så god.

Den sjette sagde, at det er vigtigt at finde ud af, hvordan de gøre deres jord mere produktiv, måske de kan starte et træningscenter eller en skole. Med PLEAD's medarbejdere kan de tage en beslutning om, at gruppeledere kan tage med til workshops. Derudover ville det også være godt med træning til gruppelederne.

Den sidste sagde, at det er første gang i hendes liv, at hun tager til en workshop. Hun lærte flere ting. Hun har lært flere ledere at kende og særligt gruppe-diskussionerne var gode for her kunne vi dele vores viden og alle tog i del i at lave beslutninger. Det var en god oplevelse, at alle deltagerne udvekslede idéer.

Generelt kunne man fornemme på gruppen, at det for nogen af dem var første gang at de blev konfronteret med, at de skulle stå mere på egne ben. Generelt var de positive

omkring dette forhold. Derudover synes de alle sammen at gruppediskussionerne gav dem rigtigt meget.

Mamun svarede på nogle af punkterne. Han foreslog at workshoppen i fremtiden skulle vare to dage og med gruppelederne til stede. Der skulle være lidt flere deltagende og alle skulle deltage aktivt og brainstorme, så de kan finde frem til de bedste løsninger. Til sidst kommer han med forslag om, at denne type workshop kan arrangeres på upazila niveau og der kunne være flere fordele ved dette bl.a. at flere kunne deltage inden for samme budget. Han havde også nogle selvkritiske overvejelser omkring de praktiske forhold, som han tog på sig.

Babul sagde, at faciliteterne måske ikke var de bedste, og at hvis vi kan øge budgettet en smule kan de vigtigste mangler forbedres.

Aktar fortalte, at han synes, at workshoppen gav et godt resultat. Det var en succesfuld workshop. Alle deltog aktivt i at lave anbefalinger. Nogle gruppemedlemmer var mere aktive end feltarbejderne. Han takker for forslagene til at sikre bæredygtighed i fremtiden og siger, at han ser det som en stor fordel at de kommer fra græsrodderne og ikke bare fra PLEAD's ledelse.

4. Evaluering af landsbybesøg

To af de tilstedeværende feltarbejdere havde været med til møderne i nogle af de landsbyer, som vi besøgte de foregående dage. De fortalte, hvordan de oplevede vores møder med grupperne i deres landsbyer.

Den første feltarbejder, som var med til mødet i Dumuria, siger, at de fleste i hendes gruppe svarede på spørgsmålene, men at flere godt kunne deltage. Atiar foreslog at dette møde kunne forbedres, hvis grupperne kunne se hinanden lidt bedre. Lis foreslog, at mødet skulle være mindre, hvis man skal mødes med mange grupper på samme tid. Fra hver gruppe kunne det for eksempel være en god idé, hvis der kun var én repræsentant og så max. 4-5 medlemmer derudover. Man kunne også sige, at de fem tilstedeværende grupper var meget forskellige (der var fx en ung drengegruppe som lige var blevet stiftet, og så mere erfarne kvindegrupper), og at man derfor gerne ville stille dem nogle forskellige spørgsmål. For at skabe mere balance kunne man sørge for at grupperne var mere ensartede, og at man kunne mødes med nogle grupper alene

Feltarbejderen som var med til GRC-mødet i Dumuria forklarede at stedet ikke var så godt, de fik ikke at vide, hvor mødet skulle afholdes. Derudover var der to deltagende til mødet, én forretningsmand og én studerende, på trods af at der er en policy om, at der ikke skal være nogen forretningsmænd eller studerende i GRC. Lis sagde, at hun var enige i de to ting, altså, at det var et mærkeligt lokale og at det var lidt mærkeligt med medlemmerne. Til gengæld var det godt, at der med til mødet var en kvinde med en personlig historie.

Vi tog muligheden for at nævne over for PLEAD, at vi partnerskabsrejsende i fremtiden måske gerne vil undgå, at den længste dag (i år turen til Koyra) er programmets første dag, hvor vi ofte dagen før har rejst langvejs fra (Vestbengalen for Lis' vedkommende og Thanapara for Charlottes vedkommende). Den kan nemlig være lidt udmattende.

Dag 5 hos PLEAD: Møde med advokaterne

På femtedagen hos PLEAD mødtes vi med PLEADs advokater, som fortalte om dem selv og deres arbejde.

Opsummering, konklusioner og anbefalinger

- På dette besøg fik vi en grundig indføring i, hvordan PLEADs introduktion til nye diskussionsemner i grupperne fungerer. På medarbejdermødet slutter man af med at vælge et emneområde, som medarbejderne skal introducere i deres grupper i løbet af de næste to måneder. De har en indledende diskussion på medarbejdermødet om emnet, får tilsendt noget materiale, og går derefter i gang med at introducere emnet hos grupperne. Det virker som en god måde at udvikle grupperne på og styrke deres samarbejde og sammenhold.
- På førstedagen af vores besøg ude i landsbyerne, oplevede vi at dette system fungerer, fordi de grupper, vi besøgte, fortalte at de har arbejdet med 'child trafficking', som var denne periodes emne.
- De første grupper vi mødte var grupper som havde været i gang i minimum 10 år. Som tidligere nævnt, virkede de som nogle grupper, der hvilede i sig selv, men måske godt kunne blive udfordret i deres kontakt til andre områder for at få inspiration. Vi nævnte dette på det afsluttende medarbejdermøde, hvor der var en runde med evaluering af vores besøg.
- Mødet i Dumuria, hvor vi havde fire grupper samlet, var lettere kaotisk. Lokalet var ikke velegnet til at holde møde med så mange fremmødte. Det kan altid være udfordrende at mødes med flere grupper på én gang. Men i dette tilfælde blev det specielt udfordrende, fordi grupperne var meget forskellige og der var et forskelligt antal fremmødte fra hver gruppe. Det gjorde det vanskeligt at stille spørgsmål til grupperne. For eksempel ville vi gerne have spurgt mere ind til en gruppe af mandlige college-studerende, som det ville

være oplagt at have mødet alene.

- Workshopen omkring bæredygtighed var en spændende oplevelse, særligt fordi de kvindelige medarbejdere og gruppelederne hurtigt fik et klart indtryk af, hvad det handlede om og derfor kastede de sig ud i at diskutere nogle praktiske løsninger om, hvad de skulle gøre vedr. fremtiden. Det er derfor oplagt at følge op på, hvordan de arbejder videre med det.
- Medarbejdermødet var denne gang mere spændende at deltage i for os besøgende, fordi man havde fundet en måde at afkorte rapporteringspunkterne, så man koncentrerede sig om de særlige punkter, hvor der har været svagheder, problemer eller andre sager. På denne måde blev der mere tid til de andre emner på dagsordenen.
- Det er helt klart at der på alle niveauer i PLEAD påpeges, at der er brug for mere træning end det der er mulighed for under deres nuværende budget. Vi foreslår, at vi diskuterer, hvordan vi kan hjælpe PLEAD med at få flere midler evt. en søgning til CISU omkring en koncentreret træningsindsats.
- Til sidst vil vi helt lavpraktisk foreslå ikke at have den længste tur til landsbyerne i Koyra den første dag hos PLEAD. Hvis rejsen ikke starter hos PLEAD og vi for eksempel kommer direkte fra et andet besøg bør det arrangeres at den lange tur til Koyra ikke er på den første dag. Dette er nemlig et besøg, som varer fra tidlig morgen til sen aften og det kan derfor virkede udmattende i forhold til de efterfølgende dage. Samtidig er det vigtigt at vi besøger dette område, der ligger meget isoleret.

7. Net to Rights

Net to Rights (N2R) blev dannet i 2005 som et netværk bestående af 7 organisationer, der skulle arbejde med kvinders rettigheder. Netværkets første aktiviteter fokuserede på kapacitetsopbygning indenfor bl.a. planlægning, monitorering og evaluering, kvinderettigheder og basal lovgivning. Der blev også holdt kurser for de organiserede jordløse mænd og kvinder i de landsbyer, hvor organisationerne arbejder.

Net to Rights besluttede derefter at vælge forebyggelse af vold mod kvinder i hjemmet, som deres næste fokus, da de anser vold mod kvinder i hjemmet som en væsentlig forhindring for kvinders deltagelse i samfundslivet.

Som spydspids for aktiviteterne under forebyggelsesprogrammet er der i hver af to kommuner, hvor hver af de 5 partnerorganisationer arbejder, dannet Grass Root Changer Groups (GRC), der består af 36 medlemmer fra forskellige positioner i lokalsamfundet, medlemmer af kommunalrådets underudvalg for kvinderettigheder og repræsentanter for kvindegrupper blandt de jordløse. I samarbejde med en medarbejder fra organisationen arrangerer GRC møder i landsbyen, på skoler og gymnasier. GRC støtter kvinder, der har været udsat for vold. Netværket arrangerer kurser for GRC medlemmer og medarbejdere og samarbejder med lokalregeringerne i deres område. De medvirker også til at aktivere udvalg under lokalregeringerne, der beskæftiger sig med sagområdet.

Svalerne har støttet netværket fra dets oprettelse ved hjælp af bevilling fra CISU (Civilsamfund i Udvikling). Det nuværende projekt fokuserer på at styrke de 10 Grass Root Changer Groups, så de i fremtiden kan arbejde på egen hånd. Det er et etårigt projekt, der indeholder kurser for medlemmer af GRC, kontakt seminar mellem GRC og myndighederne samt møder i landsbyen og program på skoler. Projektet blev indledt med et strategiseminar i juli og følges op af en monitoreringsworkshop i januar. Projektet løber til udgangen af juni 2018. Projektet finansieres af en bevilling fra CISU.

Under dette partnerskabsbesøg deltog vi i møder med GRC under landsbybesøgene og vi deltog i et bestyrelsesmøde i Khulna.

Se referaterne af møderne med GRC under beskrivelsen af besøget hos hhvs. Rulfao og PLEAD. Derudover havde vi møde med Net to Rights sekretariat i Thanapara, besøgte en GRC i Thanapara og deltog i bestyrelsesmøde i Net to Rights i forbindelse med vores besøg i Khulna.

Møde med GRC, Thanapara (23/10)

De har fortsat arbejdet men på lavt blus, mens der ikke var programaktiviteter. Den nuværende union council formand er aktiv omkring GRC.

De fortæller om deres aktiviteter. En fortæller at de har løst konflikten i en familie, hvor manden slog sin kone. Han samlede nogle andre GRC medlemmer og de opsøgte samlet familien. De har senere fulgt op på

sagen og mener at det nu er OK. En mener at stoffer og polygami er nogle af årsagerne til problemer i familien. Dagen før blev hun involveret i et problem, kvinden havde besluttet at tage hjem til sine forældre. GRC/UP medlemmet tog hjem til hende og fik arrangeret et møde. Da fik sagen forelagt, blev det besluttet at kvinden skulle have lov til at tage tilbage til sine forældre og de fik formidlet at kvinden fik sin medgift tilbage.

Lærer og GRC medlem fortalte – da vi startede var der mange problemer, over tid er det blevet mindre. For 4 dage siden blev han involveret i en sag, hvor der var problemer i familien. Manden havde to koner, den første havde 3 sønner, de havde problemer og gik fra hinanden og havde en skilsmissesag kørende i retten. Nu havde de mødtes igen og ville gerne genoptage samlivet. Han og 4 andre medlemmer, som også er UP medlemmer gik til myndighederne for at få sagen ophævet fra retten. De

havde et møde, hvor der kom et forslag til løsning. De blev ikke færdige, men har fastlagt et møde for at blive færdige og få sagen ophævet. Han mener, at hvis de fortsætter deres arbejde vil mange problemer løses.

Én fortalte at der opstod problemer i en familie på grund af kyllinger, han fik løst problemet sammen med andre GRC medlemmer.

Der er mange problemer i landsbyen, men gennem N2R aktiviteterne er det blevet lidt bedre. Én fortalte, at området ligger ved grænsen, der kommer stoffer fra Indien og det medvirker til vold i hjemmet. Vold i hjemmet er formindsket, men narkotika problemer er stigende, så han opfordrer N2R til at medvirke til løsninger på dette problem.

Hvis folk informerer om en fødsel inden for 25 dage kan de få en attest udstedt.

Et barn døde, moderens familie bebrejdede faderen og problemet udviklede sig. De løste det.

I en familie var manden afhængig af narkotika, hans søn og kone forlod ham, manden henvendte sig til et GRC medlem, som indkaldte alle parter, fik en ordning så søn og kone er tilbage, det er kun to uger siden, så han skal nu følge op på, hvordan det går. En anden fortæller, at en narkoman begik indbrud i hendes hus. Hun har nu startet en kampagne mod narkomani.

Raihan replicerer på dette, at GRC i fremtiden må se problemerne i en helhed.

I hvert fald en gang om året skulle vi indkalde en embedsmand og repræsentanter for politiet for at snakke med dem om, hvordan vi i fællesskab kan løse problemerne.

Det var et udmærket møde, et møde med meget aktiv deltagelse. En bekymring kunne være, at de kun har møde fire gange i den samlede GRC, når de skal være selvstændige i løbet af det næste år.

EC-møde (bestyrelsesmøde) i Khulna

Mødet blev afholdt på PLEAD's kontor i Khulna.

Tilstedeværende: Raihan (TSDS, generalsekretær N2R), Afzal (RULFAO), Shahid (PUP), Atiar (PLEAD), Achintya (Bhumija), Rafiq (N2R), Merajul (N2R), Lis og Charlotte

Dagsorden:

1. Godkendelse af referat fra sidste møde (10/7)
2. Planer for fremtiden for Net to Rights og næste projekt
3. Monitoreringssystem
4. Tanker om GRC's bæredygtighed og fremtid
5. Medlemskab i netværket (DEW og andre nye organisation)
6. Revideret aktivitetsplan for det nuværende projekt
7. Overvejelser omkring den nuværende situation inkl. risici, udfordringer, problemer og foretagender vedr. sidste projekt og det igangværende projekt
8. Information og status på Domestic Violence
9. Monitoreringsworkshop og træning 11.-13. januar 2018 hos TSDS

Et detaljeret referat vedlægges rapporten.

Se også referater fra GRC-møder RULFAO og PLEAD

Opsummering og anbefalinger

- * De fleste af de GRCs vi mødte har holdt kontakten ved lige, i den periode, hvor der ikke har været program. De har fortsat taget sig af sager og der har været kontakt mellem dem og partnerorganisationerne.
- * Net to Rights har ikke kunnet følge deres vedtagne plan vedrørende aktiviteter, da tilladelse fra myndighederne kom sent og de derfor ikke har fået de udsendte penge før 3-4 måneder efter projektstart. De mener dog, at de kan gennemføre aktiviteterne inden projektophør.
- * Det er en udfordring af de samlede GRCs kun mødes hver fjerde måned, de små grupper mødes dog hver anden måned og da de bor tæt ved hinanden, har de imellem møderne ofte kontakt, især i forbindelse med konfliktløsninger.
- * En anden udfordring er at en stor del af medlemmerne udskiftes i forbindelse med valg til lokalregeringen, ligesom andre medlemmer flytter eller mister interessen.
- * Det var en god oplevelse at deltage i et møde med en lille GRC, som udviklede sig til et gademøde og viste at vold mod kvinder i hjemmet er noget, der optager folk.
- * Vi opfordrer til at vi i forbindelse med monitoreringsworkshop i januar diskuterer med Net to Rights, hvordan GRC kan blive klædt på til at overføre deres viden og erfaring til nye medlemmer, samt undersøge hvorfor medlemmer forlader GRC, om der er sket nogle fejl i udvælgelsen af GRC medlemmer – ved de nok om, hvad de går ind til f.eks.
- * På bestyrelsesmødet diskuterede vi fremtiden for Net to Rights. Der kom ikke meget konkret ud af det (se referatet), men det var også en indledende diskussion. Måske skal vi fra Svalerne minde partnerorganisationerne om, at de skal forberede sig i hver deres organisationer inden monitoreringsworkshoppen, hvor diskussionen skal fortsættes.

